

قطعه‌ای از فرهنگ و تمدن ایران در آن سوی دریاها

شرقی ملت‌ها و اقلیت‌هایی که یاتبار ایرانی دارند و یا از فرهنگ و تمدن ایرانی تأثیر پذیرفته‌اند، مراسم عید نوروز را کمابیش مشابه ایرانیان برگزار می‌کنند. (برای آگاهی در این زمینه‌ها رجوع کنید به مقاله‌های چاپ شده در شماره‌های نوروزی این مجله در ۵ سال اخیر)، اما نکته جالب این که، مراسم نوروز به تدریج و به مدد وفاداری مهاجران ایرانی، در جوامع غربی نیز در حال اثرگذاری است. این واقعیت را از خلال مطالب گزارش زیر می‌توان به وضوح حس کرد.

نوروز در اروپا

بزرگداشت نوروز در میان ایرانیان مقیم اروپا یکسان نیست. در شهرهایی مانند کلن، یوتیبری، لندن، برلین و... که تراکم جمعیت ایرانی بیشتر است، حال و هوای نوروز در جامعه ایرانی بیشتر احساس می‌شود. فروشگاه‌های ایرانی در این شهرها در واقع نقش کانون‌های ارتباطی میان ایرانیان را ایفا می‌کنند. در این فروشگاه‌ها معمولاً در کنار ماهی دودی، سیرترشی، انار ساوه و سبزی خشک برای قورمه سبزی، تازه‌ترین کتابهای چاپ تهران و آخرین موزیک‌های لوس آنجلس رامی‌توان یافت. اما در آستانه نوروز، سبزه، شیرینی، وسایل هفت سین و ظرف بزرگ سفالی پراز

نوروز را با همان شوق و دل‌بستگی ساکنان کنونی میهن، گرمی می‌دارند و آئین‌هایش را بادقت، و گاه با وسواس، برگزار می‌کنند. اما موضوع شگفت‌انگیزتر این که از خلال همین گزارش مشخص شد که نوروز و آئین‌هایش، به دلیل وفاداری اجتماعات

مقامات و رهبران

شهرهای محل تجمع

ایرانی تباران، پیام

می فرستند و نوروز

را تبریک می‌گویند

مهاجران ایرانی، بر قواعد زندگی آن جوامع نیز اثر گذاشته است. به نحوی که مثلاً مقامات کشوری یا محلی به مناسبت نوروز پیام می‌گذارند و در مواردی، تعطیل عید نوروز را برای ایرانی تبارها به رسمیت شناخته‌اند و به آن جنبه قانونی داده‌اند.

مامی دانیم، و قبلاد در همین مجله منعکس کرده‌ایم، که نوروز از سوی مجامع جهانی و از جمله سازمان ملل متحد، به عنوان طلیعه‌بهار و یک جشن کاملاً ایرانی پذیرفته شده و در جوامع مختلف آسیائی و بخشی از اروپای

عید نوروز و مراسم مربوط به آن در گذشته یکی از نافذترین علل اثرگذاری فرهنگ و تمدن ایرانی بر فرهنگ‌ها و تمدن‌های دیگر بوده است. مقالات تحقیقی متعددی که سال‌های گذشته در شماره‌های ویژه نوروزی همین مجله چاپ شده، این واقعیت را با استناد به منابع تاریخی و شواهد موجود به اثبات رسانده است.

با وجود این پیشینه، به نظر می‌رسد که در دوران کنونی، این رسم کهن ایرانی و آئین‌های مربوط به آن، اکنون فاقد توانمندی انتقال میراث مدنی و فرهنگی ایرانیان به خارج است. امانت‌یک‌بررسی این ماهنامه نشان داد که نوروز در صنعتی‌ترین و متجددترین کشورهای جهان امروز، یعنی اروپای غربی و آمریکا، آرام آرام بر فرهنگ این جوامع تأثیر می‌گذارد.

هدف اصلی تهیه گزارش این بود که بدانیم مهاجرین ایرانی (که عده آنها بین سه تا چهار میلیون نفر ذکر شده) و به ویژه نسل دوم و سوم تا چه اندازه با این آئین‌های اجدادی خویش آشنایند و تا چه میزان برای برگزاری مراسم گوناگون نوروز همت نشان می‌دهند. نتیجه این تحقیق که بایاری چندتن از دوستان و همکاران گزارش در اروپا و آمریکا انجام شد، نشان داد که تنها مهاجران اولیه و تازه مهاجران، بلکه نسل‌های دوم و سوم (فرزندان و نوادگان مهاجران)، اکثراً،

آب و ماهی های کوچک سرخ، حال و هوای دیگری به این فروشگاههای دهد.

در شهرهایی که جمعیت ایرانی چندانی وجود ندارد، طبیعتاً چنین فروشگاههایی هم نیست و ایرانیان پراکنده احساس غربتشان دوچندان می شود.

نکته ی مهمی که نباید فراموش کرد این است که نوروز در اروپا، و اصولاً در خارج از کشور، روز تعطیل نیست. به همین دلیل، شیوه جشن گرفتن آن توسط ایرانیان مقیم اروپا نیز تحت تأثیر این مشکل قرار دارد. اگر بخت یار باشد و تحویل سال به شنبه یا یکشنبه بیفتد، همه خوشحال می شوند زیرا همه ی اعضای خانواده می توانند لحظه تحویل سال را در کنار سفره هفت سین بگذرانند و گرنه کردهم آمدن خانوادگی به سبزی پلوماهی شب عید محدود می ماند.

شاید دانستن این نکته برای هم میهنان درون کشور جالب باشد که ایرانیان مقیم اروپا، در هر کشوری که باشند و علیرغم اختلاف ساعت و افق، سال رابه وقت تهران تحویل می کنند و نه به افق کشور میزبان. یعنی اگر امکانش باشد در همان لحظه ای که سال در ایران تحویل می شود، گرد سفره هفت سین جمع می شوند. آنچه از شادی این لحظه می کاهد؛ این است که رادیوی ایران برنامه تحویل سال را روی موج کوتاه پخش نمی کند. تصور کنید برای ایرانیانی که گرد سفره هفت سین جمع شده اند و آرزو دارند نیایش نوروزی، توپ تحویل سال، صدای ساز و نقاره سنتی نوروز و پیام های شادباش را از رادیوی کشور خودشان بشنوند، چه حالی پیدا می کنند و وقتی رادیو در آن لحظه درباره تاریخ عربستان در صدر اسلام برنامه پخش می کند و یا اصلاً برنامه به زبان فارسی ندارد.

و اما درباره سفره هفت سین؛ شاید خیلی ها باور نکنند که جوان های ایرانی یا آنچه در اروپا نسل دوم مهاجرین می نامند، چه قدر به این سنت پایبندند. بسیاری از آنها که هنگام ترک ایران کودک خردسالی پیش نبودند و یا حتی در خارج از کشور به دنیا آمده اند و اکنون به ضرورت کار یا تحصیل تنها زندگی می کنند، در همان تک اتاقهای کوچک

دانشجویی شان گوشه ای رابه یک سفره یا سینی کوچک هفت سین اختصاص می دهند و باچه زحمتی در یک پیش دستی سبزه سبز می کنند و آن رابه نوار سه رنگ پرچم ایران می آریند. تقریباً همه جوانان و نوجوانان ایرانی که اصلاً ایران راه ندیده اند و بسیاری از آنها فارسی راهم خوب نمی دانند، علیرغم داشتن تابعیت کشور میزبان بسیار به ملیت ایرانی خود افتخار می کنند. علاقمندی این جوانان و نوجوانان به شناخت ایران و دانستن همه چیز درباره تاریخ، جغرافیا و آداب و رسوم مردم ایران، شگفت انگیز است. تقریباً همه آنها در آرزوی روزی هستند که بتوانند آزادانه و فارغ از قیدها و درگیریهای

ایرانیان مقیم خارج در

اینترنت ۱۳۰ دیدارگاه

برای معرفی نوروز،

پیشینه، مراسم و

ارزشهای معنوی آن

ایجاد کرده اند

مربوط به پیشینه یا فعالیت سیاسی پدران و مادرانشان از ایران دیدار کنند و آنچه را از بزرگترهایشان شنیده اند، به چشم ببینند. اما سنت هایی هم هست که در خارج از کشور چندان رعایت نمی شود؛ از جمله رخت نو خریدن و پوشیدن یا دیدن و بازدید نوروزی. آنهایی که مسن ترند و کار نمی کنند دیدارهای نوروزی را انجام می دهند. اما سالمندانی هم هستند که از نظر مالی در تنگنا قرار دارند و نمی توانند در خانه شان از کسی پذیرایی کنند. اینها معمولاً برای دیدار نوروزی با دوستانشان در کافه ها قرار می گذارند. جوانترها که به دلیل گرفتاری کاری و نداشتن تعطیلات، وقتی برای دیدن ندارند، به تبریک گفتن اکتفا می کنند. برای تبریک گفتن هم تلفن و اخیراً

email جای کارت تبریک را گرفته اند. هزینه تلفن در اروپا و اصولاً در غرب چندان گران نیست. تلفن به ایران هم در سالهای اخیر بسیار ارزان شده است. بیست سال پیش هر دقیقه تلفن از فرانسه به ایران تقریباً ۲۰ فرانک (۲/۰۴ یورو) تمام می شد. اکنون این قیمت تا ۲/۷۷ فرانک (۰/۴۲ یورو) کاهش یافته است! بلافاصله پس از تحویل سال، همه دست به تلفن می برند تا فرارسیدن نوروز و آغاز سال نو را به عزیزان، بستگان و دوستانشان در ایران شادباش بگویند. نتیجه: بخت آدم باید خیلی بلند باشد که بتواند در سه روز اول فروردین با ایران تماس تلفنی برقرار کند.

مقامات محلی کشورها و شهرهایی

که جمعیت قابل ملاحظه ایرانی در آن وجود دارد، به نوروز بی اعتنائیستند. در ۲۰ سال گذشته، بسیاری از ایرانیان که در خارج از کشور زندگی می کنند برای آسان کردن مسائل شغلی، اقامتی و تحصیلی، تابعیت کشور میزبان را پذیرفته اند و حق رأی دارند. به همین دلیل، بسیاری از شهرداران، رهبران حزبهای سیاسی، نمایندگان مجلس و حتی نخست وزیران و روسای کشورها (بسته به اهمیت تعداد ایرانی تبارها در منطقه) به مناسبت فرارسیدن نوروز پیام می فرستند و سال نوی ایرانی را شادباش می گویند.

و بالاخره در شهرهایی که جمعیت ایرانی قابل ملاحظه وجود دارد، سازمان ها و انجمن های فرهنگی به مناسبت فرارسیدن نوروز هر سال جشن و میهمانی برپا می کنند که در آن نه تنها ایرانیان، بلکه اروپایی های وابسته به خانواده های ایرانی (عروس ها، دامادها و دوستان) گرد هم می آیند. در این جشن ها معمولاً سخنرانانی درباره نوروز، ریشه تاریخی آن، اهمیت آن در فرهنگ ایرانی و آداب برگزاری جشن به فارسی و به زبان کشور میزبان سخن می گویند و این فرصت مناسبی برای این نوع اروپایی هاست تا با آداب و رسوم و فرهنگ ایرانی بیشتر آشنا شوند. و غایب در این میان البته سفارتخانه های جمهوری اسلامی ایرانند که یابی اعتنا از کنار

را آغاز کرد و «ایرانیت» نام برده اند و این بیت مولانا را هم که گفته است «شادند جهانیان به نوروز و به عید» آورده اند. در آئین های نوروزی در آمریکا و اروپا، ایرانیان، افغانها، کردها و... روش صددرصد مشابهی بکار می برند. آنها حاجی فیروز ندارند، ولی می گویند که حاجی فیروز همان «سانتا کلان» مسیحیان است که در ایام کریسمس ما آن را می بینیم و لزومی به ساختن حاجی فیروز نیست.

موضوع بسیار جالب این که در اکثر ایالت های آمریکا، نوروز به عنوان جشن ملی ایرانیان به رسمیت شناخته شده و لذا ایرانی تبارهای می توانند نوروز را تعطیل کنند و در محل کارشان حاضر نشوند ولی دستمزد بگیرند. کسی در آمریکا نمی تواند ایرانی تبارها را در نوروز مجبور به کار کردن کند. حتی اگر نوروز مصادف با شنبه و یکشنبه (روزهای تعطیل هفتگی آمریکائیان) باشد، ایرانی تبارهای می توانند دوشنبه را تعطیل کنند.

فامیلیهایی هستند که عده ای از آنها در شمال ایالات متحده و گروهی از ایشان در شهرهای جنوبی کانادا ساکن هستند. موارد بسیاری را سراغ داریم که افراد این فامیل ها طبق قرار از کانادا به آمریکا و یا از آمریکا به کانادا می روند تا لحظه سال تحویل همه افراد فامیل یک جا بر سر یک سفره هفت سین بنشینند.

دیدوبازدیدهای نوروزی، عیدی دادن به بچه ها، اجرای مراسم چهارشنبه سوری و سایر آئین های نوروزی از سوی ایرانی های مهاجر، فرزندان و نوه های ایشان با شوق و علاقه برگزار می شود. این پایبندی به رسوم اجدادی تابدان حداست که در برخی مناطق آمریکا و کانادا ناظر کنجکاو و آشنا به رسوم ایرانی، احساس می کند قطعه ای از فرهنگ و تمدن ایرانی را به این مناطق منتقل کرده اند.

در تهیه این گزارش آقایان ابوتراب مستوفی (فرانسسه)، کاوه کیهانی زاده (نیویورک)، امیرترابی انصاری (هلند) و مهشید ناظریان (کانادا) ما را یاری داده اند که از همه آنها سپاسگزاریم.

خود را به یکدیگر معرفی و کارتهای کسب و کار خود را مبادله کنند. ۱۳ بدر همچنین فرصت خوبی است برای همسریابی، زیرا ایرانیان هنوز به روش سنتی خود که عبارت است از خواستگاری دختر، پایبند هستند و معاشرت پیش از ازدواج را نمی پذیرند. برای سبز کردن سبزه، ایرانیان مقیم آمریکاشیوه جالبی در پیش گرفته اند و آن کوزه های پیش ساخته ای به شکل گوسفند است که آن را پر از آب می کنند، اطرافش را چلوار می کشند و بذرها روی آن می کارند که روز نوروز به صورت پشم درمی آید و از دور شبیه یک گوسفند واقعی است.

ایرانی تبارهایی که

ایران را هم ندیده اند،

حتی در اتاق های

زیر شیروانی

و یا خوابگاههای کوچک

دانشجویی با شور

وشوق سبزه سبز

می کنند و سفره

هفت سین می چینند

در هفته های پیش از نوروز، معمولاً از سوی ایران دوستان، تاریخچه و آیین های نوروزی به صورت دفترچه به زبان های فارسی و انگلیسی چاپ و به رایگان توزیع می شود تا نوجوانان ایرانی متولد آمریکا، روزهای ملی خود را زیاد نبرند. هم اکنون در اینترنت بیش از ۱۲۰ دیدارگاه (سایت) وجود دارد که مختص تشریح نوروز است که در قسمت Search با تایپ Nowru می توان آنها را مطالعه کرد. در این سایت ها نوروز «غور ملی»، «درس وطن دوستی»، «ترویج شکیبائی»، «جشن حیات» و روزی که به قول فردوسی «به نام خداوند جان و خرد» باید آن

نوروز می گذرند و یا اگر هم جشنی بگیرند تنها برای «خودی ها» است و جامعه ی ایرانیان مقیم اروپا به آن دعوت نمی شوند!

نوروز در آمریکا

وقتی سخن از ایرانیان مهاجر به آمریکابه میان می آید، بلافاصله نام لوس آنجلس به ذهن متبادر می شود و این تصور را ایجاد می کند که تصویر زندگی ایرانیان ساکن در لوس آنجلس، تصویر زندگی همه ایرانیانی است که در قاره آمریکا مسکن گزیده اند. اما واقع امر این است که گرچه لوس آنجلس بزرگترین اجتماع ایرانیان مهاجر را در خود جای داده، اما در سایر ایالت های آمریکا و جنوب کانادا نیز جوامعی از ایرانی تبارها وجود دارد.

هم در لوس آنجلس و دیگر ایالت های آمریکا و هم در جنوب کانادا، ایرانی تبارها به سنت های ملی و به ویژه به مراسم نوروز وفادار مانده اند و هر خانواده به فراخور حال خویش می کوشد، مراسم نوروز را هرچه بیشتر شبیه به مراسم اصلی در میهن برگزار کند.

گروهی از ایرانیان مهاجر در اجرای مراسم نوروز ۱۳ بدر و حتی مهرگان و سده و چهارشنبه سوری تعصب و دقت بیشتری دارند. در آمریکا، حتی آمریکائیان می دانند که «سوری Sufi» یعنی پریدن ایرانی تبارها از روی آتش و سپس قاشق زنی بچه ها. آمریکایی ها خودشان مراسم قاشق زنی و گرفتن شیرینی دارند که آن را «هالوین» می گویند. این جشن در نیمه دوم سال برگزار می شود.

کارت های تبریک عید را هم توسط کامپیوتر خودشان می سازند. نمونه انواع آن در کامپیوتر وجود دارد که اسمشان را به آن اضافه می کنند. در آمریکا که مهاجران ایرانی بیشتری دارد، فروشگاههای ایرانی «هفت سین» آماده به معرض فروش می گذارند. به علاوه، می توان پودر جوانه گندم را خریداری کرد و از آن سمنوساخت. مراسم به همان صورت ایران با سبزی پلو و شیرینی و رفت و آمد آغاز می شود و روز ۱۳ که ایرانیان در شهرهای محل سکونت خود به پارکها می روند، فرصت مناسبی است که